

GAZETA LWOWSKA.

We Srode

N^{ro}. 98.

29. Sierpnia 1821

Wiadomości krajowe.

Ze Lwowa. — C. K. Rząd krajowy podał do umieszczenia co następuje:

Dnia 1. Czerwca r. b. rozdawano w Kancelarzu Cyrkule Stryjskim kosztem Rządu premii, przeznaczone na ulepszenie chowu koni i bydła, przy tej sposobności otrzymały następujące osoby oznaczone nagrody:

a) Za najpiękniejsze po stadnikach skarbowych żrebce: Jan Roszkiewicz gr. kat. Paroch i poddani Andrzej Prokop i Iwan Kulka, każdy po dwadzieścia Cz. Zł. w złocie; tudzież

b) Za najpiękniejsze po stadnikach skarbowych klacze poddani: Iwan Olexa, Iwan Sawczuk, Gabriel Wirth, Iwan Petro, Iwan Roszkin i Karol Letwinka, każdy po sześć Cz. Zł. w złocie.

Oby w tem Dominium znalazły znowu powod, przedstawienia poddanym swoim korzyści z zaprowadzenia stadników skarbowych, i zachęcali ich do pilnego chodowania koni.

Wiadomości zagraniczne.

Portugalia Brazylia i Algarbiia.

Statek pocztowy, który wypłynął na d. 23. Maia z Rio-de-Janeiro i zawiął do Falmouth, przywiózł następujące bliższe szczegóły, o wypadkach zaszłych w nocy z d. 21. na 22. w tej stolicy, z których okazuje się, że takowe daleko krwawszemi były, iak o nich donosiły gazety Hiszpańskie.

»W nocy z d. 21. na 22. z. m. (z W. Soboty na W. Niedzielę) zaszło tu straszne zdarzenie. Kupcy zebrali się na giełdzie dla naradzania się nad publicznymi sprawami (udzielone dotąd wiadomości głosiły, że zebrali się na parafialne wybory do Stanów). Po mocnych rozprawach uchwalono, aby, dopóki nienadejdzie Konstytucya maieca bydź w Lizbonie ułożoną, Konstytucya Hiszpańska powinna bydź ogłoszoną i przywiedzioną do skutku. Około południa udało się czterech Deputowanych do Christovao, dla uwiadomienia Kró-

la o tych uchwałach, które Król Jmó podobna do prawdy ulegając przemocy przyjął i w tym celu wydał Wyrok; atoli Don Pedro (Następca Tronu) niechciał do tego dać swojego przyzwolenia. Oświadczył, iż należy czekać na przystanie Konstytucyi Portugalskiej, niewystawiając nowości, i tak oburzony był tem co zaszło, że udał się sam do koszar i rozkazał sam wyruszyć do miasta strzelcom będącym na straży zamku S. Christovao. Żołnierze poszli za tym rozkazem; atoli około 3 godziny rano (w Niedzielę Wielkanocną) wyruszyli do Praya dos Mineiros, wystrzelili do drzwi giełdy, wdarli się z pałaszem w rękę w środek, zabili do 40 osób a blisko 300 ranili. Wielu skoczyło w morze, kilku z tych potonęło. Dwunastu ludzi wyciągnięto nieżywych z wody. Gdy się wszystko skończyło, poszedłem do giełdy, straszny widok przedstawił się znowu oczom moim, w prawdzie ciała pochowano, lecz krew płynęła strumieniami po podłodze. Słupy budowy były postrzelane, a stoły i ławki popusute. — Owoż znowu przykład krwawych owoców wolności rewolucyney!

Bohatera Neapolitańskiego, Wilhelma Pepe spotkał nowy przypadek na granicach Portugalskich, rozbojnicy zrabowali go zupełnie wraz z Pułkownikiem Pisa. Diario do Governo (dziennik rządowy) z d. 18. Lipca opowiada rzecz tę w sposobie następującym: W d. 13. b. m. 5 rozbojników, z których dwóch było konnych, napadło Jenerała Wilhelma Pepe iadącego w towarzystwie Pułkownika Pisa w powozie pocztowym z Estremos. Rozbojnicy zabrali znaczną sumę w pieniądzech Neapolitańskich i Hiszpańskich, i wiele innych przedmiotów znaczney wartości, przezco łatwo się wydadzą i będą poymany; ieżli tylko władze zechcą się tem zatrudnić. Diario nie namienia nic o dzielnym odporze, iaki dać mógł tym rozbojnikom ow Leonidas Abruzzeński, tylko dodaje, że Stany na przeżożenie P. Sarmiento na posiedzeniu 17. postanowiły wynagrodzić Jenerała Pepe.

Oto jest odezwa Następcy Tronu wydana do Brazylińczyków po obieciu Rządów tegoż Królestwa.

»Mieszkańcy Brazylii!»

»Obowiązek, mieć przed wszystkimi rzeczami względ na korzyści Narodu, spowodował dostojnego Moiego Ojca do opuszczenia was, do powierzenia Mi staran o te Królestwo do niebawnego nadejścia Konstytucji z Portugalii, którą on tamże ustali. Ponieważ w terażniejszych okolicznościach, uważam za rzecz stosowną, aby każdy odtąd uwiadomiony został, które przedmioty zarządu szczegółuiey mogą zajmować będą uwagę, nie chcę tracić czasu do okazania wam, iż ścisłe zachowywanie ustaw, stały dozór nad onych tłumaczami, nieustanna wojna przeciwko okładowaniu i wybiegom, przez co widoki ich osłab one i działaność wstrzymana zostanie, będą to przedmioty Moiey szczególney baczości. Szczególniejszy doznawać będą rozkoszy, w dozwoleniu wam uprzednie używania owych dobrodziejstw z Konstytucji wypływających, które zgodne są z dopełnieniem ustaw naszych.«

»Co się Mnie szczególniey dotyczy, czuwać będę wszystkimi siłami Moimi nad oświeceniem publicznem, którego Rząd koniecznie wymaga. Będę nieustannie wszystkich używał środków, które przyłożyć się mogą do pomyślności rolnictwa i kunsztów, iakoż źródła bogactwa Narodowego. — Takiegoż starania dokładać będę około ulepszenia, bez którego nie można skutecznie publicznego dobra.«

»Mieszkańcy Brazylii! Wszystkie Moie dobre zamiary musiałyby zniknąć, gdyby, złe myślący odnieść mieli zwycięstwo, przez podawanie wam zasad szkodliwych towarzystwu, zaburzających porządek i przeciwnych systematowi, wedle którego postępować wziąłem sobie za prawo.«

(podpis.) »Xiąże Rejent.«

Niektóre okresy w odpowiedzi Króla, na mowę mianą przez Prezydenta Stanów, nie miały szczęścia uzyskać onych przyzwolenia, lecz zdawały się w najwyższym stopniu podeyrzane temu Zgromadzeniowi, które iak Kurier Angielski niedawno sprawiedliwie uważał, nieopuszcza żadney sposobności do okazania w najwyższym sposobie z zuchwałością demokratyczną Królowi, kto właściwie jest panującym, One, lub On (Król). Sekretarz Stanów. P. Filgueiras, napisał z tego powodu pod d. 2. Lipca do Ministra Spraw Wewnętrznych, D. Ignacio da Costa Quintella następujący:

»JWPanie! Powszechne i nadzwyczajne

Stany Narodu Portugalskiego, słyszały z prawdziwą pociechą konstytucyjne zasady i wyrażenia, zawarte w iedney części odpowiedzi Króla, udzieloney na mowę ich Prezydenta, mianą na posiedzeniu w d. 4.; atoli nie mogą opzieć się Stany postrzeżeniu, iż w piątym i następującym okresie zachodzą wyrazy sprzeciwiające się art. 21., 23. i 24. sankcyonowanym zasadom zawartym w podstawie do Konstytucji*) przezco ustanowioną jest linia rozdzielająca władzę prawodawczą od wykonawczą. Przez artykuły te reprezentacya narodowa i władza prawodawcza zostawiona jest wyłącznie przy Stanach. Król wyłączony jest wprost od wszelkiey inicjatywy, służy mu poprawdzie prawo sankcyi, lecz nie absolutne veto. Tak brzmią rozporządzenia zawarte w pomienionych artykułach.«

»Ażeby w żadnym sposobie niemożna przypisać Królowi Jmci te wyobrażenia, któreby się tym sprzeciwiały artykułom, upraszam JW. Pana, udzielić Królowi tych uwag, i prosić Króla Jmci, by raczył w tey mierze dać zgodne z zamiarem objaśnienia.

J. B. Felgueiras.«

Minister Spraw Wewnętrznych D. Ignacio da Costa Quintella, dał na ow list na d. 4. taką odpowiedź: »Król Jmć, kazał mu oświadczyć, iż ponieważ bezwarunkowo i stale zaprzysiągł owe zasady, nie może być, aby mowa Jego zawierała wyobrażenia sprzeciwiające się owym zasadom, i ieżliby iakolwiek była wątpliwość względem iakowego w tey mowie textu, takowy z nięy wymazany być może, ponieważ N. Pan niechce w umyśle swoim dać miejsca wyobrażeniu, któreby się owym zasadom w najmniejszej rzeczy sprzeciwiało.«

(Podp.) Ign. da Costa Quintella.«

Powyższy list odczytano na zgromadzeniu Stanów z d. 14. i przyjęto go z głośnem przyzwoleniem. Na tem samym posiedzeniu Stanów czytał P. Borges Canéiro po drugi raz swoy wniosek, względem posłania wojska do Ameryki, opuszczenia Montevideo, i żądania o oddanie Olivensy. Wniosek ten miał być rozpoznany w tajnym posiedzeniu, ponieważ w tey mierze potrzeba przywieść dy-

*) W tych artykułach przyznane jest iedynie Narodowi prawo nadadź sobie konstytucję przez swoich Reprezentantów; Władza prawodawcza oddana jest wyłącznie Stanom a Królowi nie zostawiono nawet absolutnego lecz tylko zawieszającego Veto (nawet takiego jakiego przepisuie Hiszpańska) co się iednak bynajmniej nie rozciąga do ustaw przez terażniejsze Stany uchwalonych i t. d.

diplomatyczne stosunki między Portugaliją i Mocarstwem Sąsiedzkim, które go by nie chciało blisko dotykać. — Ten sam Deputowany oskazywał na posiedzeniu dnia następującego Ministra Spraw Zewnętrznych, Hrabiego Barbacene jako nieprzyjaciela systematu konstytucyjnego, który nie posiada zaufania narodu. Dodał, miejsce Ministra Spraw Zewnętrznych wśród teraźniejszych najważniejszych okoliczności źle jest przez Hrabiego osadzone, ponieważ Minister ten nieuwiadomił nawet Portugalskich Posłów lub sprawujących interessa w Hiszpanii, Francji, Anglii, Austrii o szczęśliwym zdarzeniu, iż Król zaprzysiągł fundamentalne zasady do konstytucyi.

Wielka Brytania i Irlandya.

Na drodze do Irlandyi spotkał jacht Królewski okręt przewozowy *Cameel*, na którym znajdowali się Jenerał Bertrand, Hrabia Montholon i t. d. Poczem postąpił Król P. Keppel i inne osoby na pokład okrętu, i zaczął zapytać się o zdrowie Pani Bertrand i jej rodziny. Dzieci Pani Bertrand bardzo są przyjemne; najstarszy syn nazywa się jak wiadomo Napoleon. Dzieci te wysiadły na ląd w Portsmoucie, zdawały się być przestraszone wielkiem mnóstwem ludzi. Hrabina Bertrand przywiozła do Europy latorosłe żatobney topoli, pod którą pochowany jest Buonaparte. Latorosle te zaszczerpione są w wielkich glinianych garnkach, napelnionych tą samą ziemią, która pokrywa ostatnie szczątki Napoleona. Cały orszak przybył do Portsmouth składa się z 19 osób.

Podług wiadomości telegraficznych nadeszłych do Paryża na d. 10. t. m. umarła Królowa Angielska na d. 7. o godzinie 10 wieczorem. Angielskie gazety nie mogły o tem jeszcze donieść, ponieważ wychodzą w Londynie o godzinie 4 po południu.

Z Frankfurtu nad Menem z d. 14. Sierpnia. — Własnie teraz nadeszła wiadomość urzędowa o zeyściu z tego świata w nocy z 7. na 8. b. m. Królowey Angielskiej. Zmarła Królowa Karolina była córką Xięcia Karola Wilhelma Ferdynanda Brunswicko-Wolfenbüttelskiego, urod. d. 16. Maja 1768. a zaś. w d. 8. Kwietnia 1795 Xięciu Wallii teraźniejszemu Królowi Angielskiemu.

Francya.

P. Chateaubriand miał wziąć uwolnienie nie tylko jako Poseł, lecz także jako Minister Stann.

Wskutek rozporządzenia Królewskiego, Minister Spraw Wewnętrznych mianował Komisją zarządu do polepszenia losu więźniów. Istnieje ona już od roku i znać już zbawienne skutki dzielnych i światłych starań tego zarządu. Więzienia mają teraz osobne izby sypialne, iadalne i do roboty; wszystkie są bardzo czysto utrzymywane. Miasto słomy spi każdy, na łożku składającym się z siennika wypchanego słomą, poduszki, dwóch prześcieradeł i kołdry wełnianej. Dawniej byli więźnie prawie nagi, ponieważ nie dawano im odzienia; teraz są ubrani i co tydzień dają onym białą koszulę i parę ponczoch. Więźnie pracują, przędzą wełnę, len, konopie i po części tkają z tejże przędzy; robią kapelusze słomiane i koszyki z wikliny, odzienia swoje i prześcieradła. Jedna część zarobku wypłaconą im bywa co tydzień, druga idzie na dom, trzecia spływa do massy, którą odbierają wraz z procentem po uwolnieniu. Każdy z więźniów ma książeczkę, w którą zaciąga się co tydzień jego robota i zarobek. Rachunek ten wpisuje się w główną księgę, w której każdemu otworzoną jest pożyczka. Każdy więzień dostaje codziennie 1 1/2 funta chleba i dwie porcyje zupy Rumfortskiej. Zaprowadzone ochędostwo zmniejsza liczbę chorych. Dwóch Duchownych, mających 6 razy po większą płacę, poświęcają się nauce więźniów.

Dalszy ciąg posiedzeń w sprawie spisku Sierpniowego. — D. 7. Czerwca badano 13 niewinniących świadków. Zeznania ich były nie znaczącemi; większa część z nich powiedziała, że nic nie wie. Notaryusz Martin de la Paquerai odroźnił się, i okazał, że instytut Bazaru miał tylko dążność handlową i nie może być uważanym jako warsztat spiskowy; Sauzet nie przywłaszczał sobie nigdy panowania nad swemi towarzyszami, on sam zawiadywał funduszami towarzystwa, które nigdy nie przewyższały 23,000 franków. Pułkownik Querrele i inni świadkowie wyrazili się w podobnej myśli względem zamiaru bazaru. — Komissarz Policji Valade był także pomiędzy świadkami; upoważniony on był do uwięzienia Sauzeta, mieszkającego w bazarze. Pułkownik uskarżał się mocno na jego postępowanie; przybył on w nocy w licznym orszaku, pomimo, że małżonka Sauzeta prosiła go, aby dozwolił jej czasu do ubrania się, wybił troje drzwi iedne po drugich, i przestraszył żonę i córki, mniemające, że nadchodzą zbrojcy, że mocno ztąd zachorowały a może i życie zakochana. Nadaremnie prosił o udzielenie wyводу słownego; nie masz go w aktach. Pytał się,

czyli Valade miał rozkaz do wyłamywania drzwi? — Valade odpowiedział, iż miał rozkazy uwięzienia spiskowego; dla tego musiał wszystkich sił używać. Xiążę Fitz-James spostrzegając, że Kommissarz ten nie postąpił z taką surowością przeciwko Nantilowi, o którym podobnie rozumiał, że jest w bazarze, lecz odszedł, gdy mu powiedziano, że nie masz Nantila. Własnie iakby miał zamiar hałasem swoim upomnieć Nantila, iż jest czas, aby uciekał, iezliby był w bazarze? Valade odpowiedział, iż nie miał zlecenia do przestraszania domu Nantila. — D. 8. Czerwca życzyli sobie oskarzeni wezwac nowych świadków; Prezydent oświadczył, iż nie wie, czyli ma na tę prośbę zezwolić; z resztą rozprawy nie są ukończone. Obrońcy żądali 8 dni do wypracowania swoich obron. Prezydent odpowiedział, że w teymie-rze rozstrzygnie Sąd nazajutrz. Po czem Prokurator Jeneralny miał przez trzy godziny mowę i w części pierwszej przedsięwziął wykazać rzeczywistość spisku i związek z nim mających faktów, w drugiej starał się wyłożyć udział do tego każdego z przysiężonych. Ponieważ fakta te znane są z rozpraw oszczędzamy onych powtórzenia. Dnia następującego miał mówić Zastępca Jeneralnego Prokuratora P. Vattismenil.

Zjednoczone Niderlandy.

Panna Lenormand oskarżona o oszukaństwo (*escroquerie*) uwolnioną została przez Sąd Appellacyyny w d. 27. z. m., atoli z powodu przestąpienia art. 479. ustawy względem przestępstw policyjnych; skazaną została na zapłacenie kary pieniężney 15 frank. i zapłacenie kosztów sprawy obiedwóch instancyj.

Królestwo Sardyńskie.

Według wiadomości odebranych z Tury-nu, Kommissyia Królewska, upoważniona do rozpoczęcia sprawy przeciwko sprawcom ostatniej rewolucyi wskazała na nowo wd. 19. Lipca na śmierć 10 osob, które miały udział w nderzeniu na zamek Alexandryjski i do buntowniczych aktów tameczney Junty rewolucyney. Siedemnastu skazanych zbiegło z kraiu; wyrok śmierci zapadły na Kapitana Palma ułagodzony został na wygnanie; Kapitan Garelli był iednym, na którym spełniono wyrok.

Niemcy.

Podług rozporządzenia W. Xięcia Weymarshiego wydanego w Weymarze, żaden mężczyzna nie może żenić się przed dwudziestym czwartym rokiem.

P r u s s y.

Z Gdańska. — Ceny zboża zagranicznego iedney poczty podnoszą się, a spadaią drugiey. Słowem nie masz widoków, ponieważ utrzymuje się nadzieia dobrych żniw w Anglii, Hollandyi i Francyi, a tutaj znaczne ieszcze są zapasy.

Królestwo Polskie.

Gazeta Pruska zawiera z Warszawy: »Słychać, iż względem cła i podatków, przedsięwzięte będą wielkie odmiany. Większa część umieszczonych urzędników w tym wydziale, ma bydź nieczynną, podatki konsumpcyjne ustalone, urzędy pograniczne cłowe zniesione, a w miejscu tych, ustanowionych ma bydź kilka urzędów głównych cłowych wraz z pobocznemi urzędami poborowi. Zdaie się, iż plan ten do zupełnego przekształcenia, ten sam jest, podług którego urządzono nowy systemat cłowy w Państwach Pruskich.

T u r c y i a.

Z Liworna d. 26. Lipca. — Xiążę Dymitry, młodszy brat Alexandra Ypsylante-go, przybył na wyspę Idryia, a poznawszy się z tamecznym Naczelnym wodzem, udał się do obozu w Morei, rozłożonym pod głównem miastem Tripolizza. — Xiążę Kantakuzeno wylądował w Kalamatta w południowej stronie Morei.

Z Tryestu d. 26. Lipca. — Okręty Austriackie przybywające z Lewanty powiadaia, że zbrojni Grecy często ich odwiedzali, lecz zawsze okazywali największe uszanowanie dla bandery Cesarza Jego Mości. Istnienie wprawdzie ogólny Rząd na wyspie Idryia, atoli powagę iego nie uznali wszystkie inne uwolnione wyspy; zazdrość panuje pomiędzy pojedynczymi wyspami; każda rządzi się osobno; tymczasem wszystkie, ile sobie wystawić można, ponoszą ofiary, aby się uwolnity od panowania W. Porty. Na wielu wyspach budaią zamki; a opuszczone przez Turków warownie naprawiaią i rozszerzaią. Turcy zaś staraia się umocnić na wyspach przyległych Azyi; osadzili oni Samos, Nikaria i inne małe wyspeki położone między Samos i Rhodos, i dopóki posiadac będą brzegi małej Azyi, trudno będzie Grekom wygnać ich ztamąd. W Kandyi zaszyły cząstkowe utarczki. — Na Archipelagu jest wiele okrętów kupieckich Europejskich i Amerykańskich. Okręty te pomimo wojny pomyślnie prowadzą handel z Grekami; szczególniej wszystkie potrzeby wojenne bardzo są płacone.